

KORKEIMMAN HALLINTO-OIKEUDEN PÄÄTÖS

Antopäivä 2 (17)
14.12.2009
Taltionumero
3559
Diaarinumero
1761/2/09

Asia Suomen ortodoksisen arkkipiispakunnan piispainkokouksen päätöstä koskeva kantelu ja purkuhakemus

Hakija Mitro Repo, Espoo

Päätös, jota hakemus koskee

Suomen ortodoksisen arkkipiispakunnan piispainkokouksen päätös
26.5.2009

Asian käsittely piispainkokouksissa

Suomen ortodoksisen arkkipiispakunnan piispainkokous päätti 8.5.2009 pitämässään kokouksessa kutsua pastori Mitro Revon hallintolain mukaiseen 26.5.2009 klo 10 pidettävään kuulemistilaisuuteen. Kutsu annettiin hänelle tiedoksi 12.5.2009. Kuulemisen ilmoitettiin koskevan Mitro Revon asettumista ehdokkaaksi Euroopan parlamentin vaaleissa (jäljempänä myös EU-parlamenttivaalit) ja sen mahdollista vaikutusta hänen asemaansa pappina.

Suomen ortodoksisen arkkipiispakunnan piispainkokouksen päätös
26.5.2009

Pastori Mitro Repo ja hänen avustajansa asianajaja Martti Kaira ja Pia Repo saapuivat paikalle Mitro Revon kuulemista varten. Puheenjohtaja totesi, että Mitro Repo on kutsuttu kuultavaksi sen vuoksi, että Repo on asettunut ehdokkaaksi EU-parlamenttivaaleissa. Kuuleminen tapahtuu hallintolain nojalla ja liittyy Revon ehdokkuuden vaikutuksiin Suomen ortodoksisen kirkon pappina. Martti Kaira luki Mitro Revon pyynnöstä hänen kirjallisen lausuntonsa, jonka Kaira pyysi liittämään pöytäkirjaan. Mitro Repo piti Kairan lausunnon jälkeen puheenvuoron.

Piispainkokous päätti pitkän harkinnan ja kuulemistilaisuuden jälkeen määrätä pastori Mitro Revon toimituskieltoon hänen EU- parlamenttivaaliehdokkuutensa ja mahdollisen parlamenttijäsenyytensä ajaksi. Toimituskiellon aikana Mitro Repo ei saa toimittaa kirkon pyhiä toimituksia eikä käyttää papin viittaa, ristiä tai muita papillista arvoa osoittavia tunnuksia.

Päätöstä on perusteltu seuraavasti:

Pastori Mitro Repo on asettunut ehdolle Euroopan parlamentin vaaleissa. Suomen sosiaalidemokraattisen puolueen puoluehallitus nimesi virallisesti 16 huhtikuuta Revon puolueen ehdokkaaksi. Ehdokkuus sitoutumattomana ei poista Revon ehdokkuuden poliittista luonnetta.

Päätös poliittiseen toimintaan osallistumisesta on vastoin ortodoksisen kirkon kanonista perinnettä. Papin asema edellyttää käyttäytymistä työtehtävissä ja niiden ulkopuolella aseman edellyttämällä tavalla.

Ortodoksisen kirkon perinne suhtautuu yksiselitteisen kielteisesti papiston jäsenten politiikkaan osallistumiseen. Kirkon alkuvuosisatoina (200-600-luvuilla) muotoutuneet ortodoksisen kanonisen oikeuden periaatteet nojaavat papin vihkimisessä olevaan ajatukseen sitoutumisesta Kristuksen seuraamiseen. Ortodoksisen perinteen mukaan papiston jäsen on vihitty vain Kristuksen palvelijaksi.

Pappi on esikuvansa mukaisesti kaikkien palvelija, eikä tämän vuoksi voi olla minkään erityisen yhteiskunnallisen ryhmän edustaja. Saman periaatteen vuoksi papeilta kiellettiin jo varhain kuuluminen myös vapaamuurareihin tai muihin salaseuroihin. Yhteys Kristuksen esimerkkiin näkyy myös siinä, että papit eivät saa edelleenkaan kantaa asetta.

Nämä periaatteet on kirjattu kahteen 400-luvulla koottujen Pyhien apostolien sääntöihin.

“Piispa tai presbyteeri tai diakoni älköön ottako itselleen maallisia tehtäviä. Muussa tapauksessa erotettakoon hänet virastaan” (6. sääntö).

“...piispan eikä presbyteerin sovi antautua mihinkään maallisiin hallintoasioihin, vaan hänen tulee omistaa aikansa kirkollisiin tehtäviin. Hän siis joko taipukoon pysymään niistä erillään tai erotettakoon hänet virastaan, sillä Herran ohjeen mukaan ei kukaan voi palvella kahta herraa (Matt. 6:24)” (81. sääntö).

Vuonna 451 pidetyn Khalkedonin kirkolliskokouksen päätös ilmaisee asian näin:

“Olemme määränneet, etteivät ne, jotka kerran ovat asetetut kleerukseen, enempää kuin munkitkaan, saa astua sotapalvelukseen tai maalliseen virkaan. Siinä tapauksessa, että he rohkenisivat tätä tehdä eivätkä kadu, niin että palaavat Jumalan vuoksi aikaisemmin valitsemaansa toimeen joutukoot he kirkosta erotetuiksi” (7. sääntö).

Papin poliittisen toiminnan kieltämisen taustalla on ollut kirkon varhaisajoilta lähtien myös kirkon yhtenäisyyden vaaliminen. Kirkko ymmärtää itsensä ajattomaksi ja universaaliksi, eikä idealisoi mitään historiallista hetkeä tai poliittista järjestelmää. Kirkon tehtävään kuuluu pitää yhteydessään kaikki sen jäsenet, heidän kansallisesta, poliittisesta tai yhteiskunnallisesta asemastaan riippumatta.

Koko ortodoksinen maailma noudattaa edelleen periaatetta poliittisen ja uskonnollisen vaikuttamisen erottamisesta toisistaan. Ortodoksinen kirkon käsitys papiston ja politiikan suhteesta on sama kuin katolisella kirkolla. Papin tehtävänä on opettaa ja selittää jumalallista totuutta. Tuon periaatteen mukaisesti papin ei voi katsoa voivan siirtyä samassa roolissa politiikan kentälle. Ortodoksinen kirkko ei kiellä pappeja osallistumasta yhteiskunnalliseen vastuunkantoon. Monissa maissa papiston jäseniä on kutsuttu asiantuntijatehtäviin yhteiskunnan eri tasoille. Pappien asiantuntijuutta on tarvittu esimerkiksi asunnottomuus-, ihmisoi-keus- ja pakolaiskysymyksiin liittyvien eettisten taustojen ratkomisessa. Kaikissa näissä tehtävissä pappi on kuitenkin aina kirkon edustaja.

Papin poliittiseen toimintaan osallistumisesta käydyn keskustelun yhteydessä on julkisuudessa noussut esille kysymys siitä, kenelle päätös pappisoikeudesta kuuluu. Ortodoksinen kirkon perinne on tässäkin yksiselitteinen: kirkko kutsuu henkilön papputeen, eikä pappuus ole ensisijaisesti papiksi vihityn subjektiivinen oikeus vaan ainoastaan palvelustehtävä. Kirkko, joka on henkilön papiksi kutsunut myös valvoo, että pappi toimii hänelle annetun kutsumuksen rajoissa. Papeiksi kutsutuilta kirkko edellyttää nuhteettomuutta ja kuuliaisuutta jakamattoman kirkon perinnettä kohtaan.

Myös Mitro Repo on vihkimisensä yhteydessä sitoutunut näihin periaatteisiin. Hän on ollut tietoinen, että kirkon kanoninen perinne rajoittaa poliittisen toiminnan osalta hänen yhteiskunnallista osallistumistaan. Myös piispan ja piispainkokouksen kanoninen asema papin esimiehenä on jokaiselle papiksi vihitylle tiedossa.

Piispainkokouksessa 18.3.2008 päätettiin, että “Revon ilmoitus mahdollisesta asettumisesta ehdokkaaksi vaaleissa nähdään kirkon kanonisen perinteen vastaisena”. Kokouksen päätös annettiin Revolle tiedoksi.

Suomen ortodoksinen kirkko seuraa papiston poliittisen toiminnan linjauksissa edelleen voimassa olevia yleisortodoksisia kanonisen oikeuden käytäntöjä. Euroopan parlamentissa papin viitassa esiintyvä edustaja asettaisi Suomen kirkon kansainvälisestikin kyseenalaiseen asemaan.

Piispainkokous katsoi, että Revon osallistuminen poliittiseen toimintaan on häntä pappina sitovien kanonien vastaista ja että näin ollen hän ei ole työtehtäviensä ulkopuolella käyttäytynyt asemansa edellyttämällä tavalla.

Poliittisen toiminnan päätyttyä Mitro Revolla on mahdollisuus anoa piispainkokoukselta hänelle asetetun toimituskiellon kumoamista.

Piispainkokouksen päätös syntyi äänestyksen jälkeen. Puheenjohtajan päätösesitystä kannattivat arkkipiispa Leo ja piispa Arseni. Metropoliitta Ambrosiuksen vähemmistöön jäänyt päätösesitys on liitteenä.

Sovelletut oikeusohjeet

Perusteluissa mainitut ortodoksinen kirkon kanonit ja ortodoksisesta kirkosta annettu laki (985/06) 1 §, 109 § ja 111 § 1 momentti.

Valitusoikeus

Ortodoksisesta kirkosta annetun lain 106 §:n 1 momentin mukaan tästä päätöksestä ei saa tehdä oikaisuvaatimusta eikä valitusta.

Käsittely korkeimmassa hallinto-oikeudessa

Repo on tänne 29.5.2009 saapuneessa kantelussa ja purkuhakemuksessa vaatinut, että hakemuksen kohteena oleva Suomen ortodoksinen arkkipiispakunnan piispainkokouksen päätös poistetaan kantelun johdosta tai puretaan hakemuksen mukaisesti. Lisäksi *Repo* on vaatinut, että piispainkokouksen päätöksen täytäntöönpano kielletään.

Muutoksenhaun alaisessa päätöksessä on sivuutettu Revon avustajan kuulemistilaisuudessa lukema lausunto ja Revon siellä pitämä henkilökohtainen puheenvuoro. Suomen perustuslain, vaalilain, Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen, kansalaisyhteiskunnan ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen ja Euroopan unionin perusoikeusasiakirjan määräysten sivuuttamisen ohella piispainkokouksen

päätös perustuu myös ortodoksisesta kirkosta annetun lain (985/2006) ilmeisen väärään soveltamiseen, joka on olennaisesti vaikuttanut vääräksi ja Revon laillisia oikeuksia ja oikeusturvaa loukkaavaksi kokemaan päätökseen.

Ortodoksisesta kirkosta annetun lain mukaan laillinen piispainkokouksen päätös papin määräämisestä toimituskieltoon edellyttää sitä koskevaa hiippakunnan piispan esitystä toimituskieltoon määräämisestä, mitä tässä tapauksessa ei ole. Esitys piispainkokouksen päätökseksi oli piispainkokouksen puheenjohtajan arkkipiispa Leon ja sitä kannatti arkkipiispa Leo sekä lisäjäsen Arseni.

Päätöksessä on sovellettu väärin myös ortodoksisesta kirkosta annetun lain 111 §:ää. Päätöksessä on sen osalta ilmoitettu sovelletuksi oikeusohjeeksi pelkästään 1 momentti, mutta 3 momentti on jätetty kokonaan soveltamatta. Pykälän 3 momentin mukaan pappi voidaan määrätä toimituskieltoon 1 momentin nojalla, jos kysymys on vakavasta ja toistuvasta 1 momentin vastaisesta menettelystä.

Kuulemiseen liittyen Repoon ei kohdistettu mitään vaatimuksia ja hänelle oli ilmoitettu vielä joitakin päiviä ennen 26.5.2009 pidettyä piispainkokousta, että piispainkokouksella ei ole mitään vaatimuksia häntä kohtaan. Päätöksessä ei missään kohden väitetä, että Revon asettuminen ehdokkaaksi Euroopan parlamentin vaaleissa olisi vakava tai toistuva laissa säädettyjen velvollisuuksien vastainen menettely. Siihen nähden on johdonmukaista, että päätöksessä sovelletuissa oikeusohjeissa ei mainita ortodoksisesta kirkosta annetun lain 111 §:n 3 momenttia.

Toisaalta on kiistatonta, että ortodoksisesta kirkosta annetun lain 111 §:n 3 momentin mukaan pappi voidaan määrätä toimituskieltoon vain, mikäli kysymys on vakavasta tai toistuvasta säädettyjen velvollisuuksien vastaisesta menettelystä, josta tässä tapauksessa ei kuitenkaan ole kysymys. Mainitun lain 109 §:ssä ei pappeja kielletä asettumasta ehdokkaaksi Euroopan parlamentin vaaleissa.

Äänestyksen jälkeen tehdyssä päätöksessä on katsottu, että Repo ei olisi työtehtävien ulkopuolella käyttäytynyt hänen asemansa edellyttämällä tavalla. Kun missään ei ole kielletty pappia asettumasta ehdokkaaksi Euroopan parlamentin vaaleissa ja kun vielä otetaan huomioon perustuslain turvaavat perusoikeudet, Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimus,

kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan säännökset, ei ole laillista oikeutta väittää, että Revon asettuminen ehdokkaaksi parlamentin vaaleissa olisi sellainen vakava ja toistuva säädettyjen velvollisuuksien vastainen menettely, josta seurauksena pappia rangaistaan toimituskieltoon määräämisellä.

Laki ortodoksisesta kirkosta lähtee siitä, että jos toimituskielto määrätään, se on määräaikainen ja se lakkaa määräajan kuluttua umpeen. Piispainkokous on siten tehnyt virheen myös siinä, että toimituskieltoa ei ole määrätty määräaikaiseksi ja että toimituskiellon kumoamisen katsotaan edellyttävän erillistä anomusta. Laki ei anna mahdollisuutta anoa toimituskiellon kumoamista.

Valituksessa on viitattu oikeuskanslerin 27.3.1973 antamaan päätökseen, jonka mukaan perustuslain turvaamien perusoikeuksien ja muun muassa vaalilain kanssa ristiriidassa olevat Suomen ortodoksisen kirkkokunnan noudattamat kanoniset säädökset ja traditiot, joita tarkoitetaan ortodoksisesta kirkosta säädettyssä laissa, ovat ristiriitaisuuden osalta tehottomia.

Suomen ortodoksisen arkkipiispakunnan piispainkokous on antanut lausunnon, jossa muun ohessa lausutaan seuraavaa:

Suomen ortodoksisen kirkon lainsäädännöllinen asema

Ortodoksinen kirkko Suomessa on Konstantinopolin ekumeeniseen patriarkaattiin kanonisessa yhteydessä oleva autonominen arkkipiispakunta. Kirkko on siten yhtä aikaa sekä suomalainen julkisoikeudellinen yhteisö että osa maailmanlaajuisista ortodoksista kirkkoja. Tämä tekee ortodoksisen kirkon aseman suomalaisessa lainsäädännössä ainutlaatuiseksi.

Ortodoksisen kirkon kanonien ja muiden hengellisten sääntöjen asema on vahvistettu ortodoksisesta kirkosta annetussa laissa (985/2006). Sen 1 §:n 1 momentissa todetaan, että "Suomen ortodoksinen kirkko perustuu Raamatun, perimätiedon, ortodoksisen kirkon dogmien, kanonien ja muiden kirkollisten sääntöjen varaan". Lain 1 §:n 3 momentissa määritellään myös kirkon kanoninen yhteys Konstantinopolin ekumeeniseen patriarkaattiin. Tämän yhteyden osalta viitataan 6. heinäkuuta 1923 päivättyyn ekumeenisen patriarkan päätökseen eli Tomos-asiakirjaan.

Laissa todetut ortodoksisen kirkon dogmien ja kanonien perusteet pohjautuvat kirkon kaksituhatuotiseen katkeamattomaan perinteeseen. Kanoneilla tarkoitetaan kirkolliseen järjestykseen, etiikkaan ja tapoihin liittyviä sääntöjä. Ne käsittävät pyhien apostolien säännöt, seitsemän ekumeenisen kirkolliskokouksen kanonit, kymmenen paikallisen kirkolliskokouksen säädökset, kolmentoista pyhän isän säädökset sekä lisäsäännöksiä eräät muut kanoniset teokset. Ekumeeniset kirkolliskokoukset ovat nimenomaan kirkon opillista ja kirkko-oikeuden perinnettä määritteleviä piispainkokouksia.

Piispainkokouksen asema kirkon hengellisten asioiden käsittelijänä ja kanonisen oikeuden tulkitsijana käy ilmi ortodoksisesta kirkosta annetun lain 26 §:n 1 momentista. Sen mukaan “piispainkokous käsittelee kirkon hengellisiä asioita 1 §:ssä säädetyissä rajoissa”. Saman pykälän 3 momentin mukaan “piispainkokous valvoo, että kirkolliskokouksen ja kirkkohallituksen päätökset ovat kirkon dogmien ja kanonien mukaisia”.

Ortodoksisesta kirkosta annetun 106 §:n 1 momentin mukaan piispainkokouksen päätöksestä ei saa tehdä oikaisuvaatimusta tai valitusta. Muutoksenhakukielto toimituskieltoa ja pappeuden menettämistä koskevissa asioissa on ymmärrettävä sitä taustaa vasten, että vain piispat tulkitsevat päätöstä tehdessään kanonista oikeutta. Piispainkokous edustaa ortodoksisessa kirkossa hengellisten asioiden ja kanonisen oikeuden ylintä asiantuntemusta. Tästä syystä on selvää, että kanonisen oikeuden tulkinta ja soveltuminen on myös Suomen ortodoksisessa paikalliskirkossa vain ja ainoastaan papille uskottu tehtävä.

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa PeVL 28/2006 vp - HE 59/2006 vp viitataan hallituksen esitykseen laiksi ortodoksisesta kirkosta ja sen 109 §:ään, jossa edellytetään papin, diakonin ja kanttorin käyttäytyvän “työtehtävissään ja niiden ulkopuolella asemansa edellyttämällä tavalla”. Valiokunta toteaa, että “kysymys on perustuslain 11 §:ään liittyvästä kirkon sisäisestä autonomiasta koskevasta oikeudesta määrätä kirkon opista, mikä edellyttää myös sen papeilta, diakoneilta ja kanttoreilta sitoutumista tunnustukseen ja kanoneihin”. Lain 109 § saa sisältönsä kanoneista. Myös ortodoksisen kirkon kirkkojärjestyksen (174/2007) 2 §:ssä todetaan, että “kirkon pappeus perustuu kanoneissa määrättyihin edellytyksiin”. Mainitut säädökset saavat sisältönsä kanoneista.

Koska Suomen ortodoksinen kirkko on julkisoikeudellinen yhteisö, ortodoksisesta kirkosta annettu laki sisältää myös hallinnollisia säännöksiä ja lain 93 §:n mukaan kirkon viranomaisen menettelyyn hallintoasioissa sovelletaan tämän lain lisäksi mitä hallintolaissa säädetään.

Piispainkokous on päätöksellään 26.5.2009 määrännyt Revon toimintuskieltoon. Päätös perustuu piispainkokouksen kanoniseen tulkintaan, johon ei saa hakea muutosta. Tätä valituskieltoa ei voi kiertää kantelu- ja purkuhakemuksella. Päätökseen sisältyvien hallinnollisten ja menettelyvirheiden olisi oltava olennaisia, jotta niiden nojalla päätös voitaisiin poistaa tai purkaa.

Piispainkokouksen kannanotot Revon väitteisiin

Piispojen ja piispainkokouksen tehtävänä on sekä pappien toiminnan valvonta että kanonien tulkinta. Piispainkokouksen jäsenet eivät ole esittäneet julkisuudessa sellaisia ennakoasenteeseen viittaavia ja Revon vastaisia mielipiteitä, jotka olisivat tehneet heidät esteellisiksi. Piispainkokouksessa esillä olleilla valmisteluteksteillä ei ole mitään merkitystä arvioitaessa piispainkokouksen jäsenten esteellisyyttä. Piispainkokouksen jäsenet eivät olleet hallintolain 28 §:n mukaan esteellisiä asian käsittelyssä.

Repoa on kuultu 26.5.2009 pidetyssä piispainkokouksessa. Kutsussa Revolle ilmoitettiin, että "kuuleminen koskee Revon asettumista ehdokkaaksi EU-parlamenttivaaleissa ja sen mahdollista vaikutusta hänen asemaansa pappina". Tiedoksiantoon sisältyi sekä piispainkokouksen pöytäkirja 8.5.2009 että kutsu, johon oli lainattu asian käsittelyyn liittyvät kanonisen oikeuden keskeiset kohdat.

Revolla on siis ollut tiedossa sekä kuulemisen yleiset lähtökohdat että siihen liittyvät mahdolliset vaikutukset hänen asemaansa pappina. Revon kokemuksen omaavalle papille asia ja sen luonne ovat olleet selviä. Lisäksi hänellä oli kuulemistilaisuudessa mukana oikeudellinen avustaja. Piispainkokouksen alussa 26.5.2009 kokouksen puheenjohtaja arkkipiispa Leo kertoi Revolle, miksi hänet oli kutsuttu piispainkokouksen kuultavaksi. Revon kuulemisväite ei pidä paikkaansa.

Repo on kantelukirjelmässään väittänyt, että piispainkokouksen päätös ei syntynyt hiippakunnan piispan esityksestä. Tämäkään ei pidä paikkaansa. Metropoliitta Ambrosius teki kokouksessa päätösesityksen, josta äänestettiin. Puheenjohtajan vastaesitys voitti Ambrosiuksen päätösesityksen äänin 2 - 1. Piispainkokouksen pöytäkirjasta käy ilmi lopputulos, ei prosessin ajallinen kulku.

Metropoliitta Ambrosius ilmoitti kokouksessa, että hän ei halua jättää piispainkokouksen päätökseen eriävää mielipidettä. Piispainkokous ei ole menetellyt päätöksenteossa virheellisesti, tulkinnut väärin lakia, eikä asiassa ole tapahtunut muutakaan menettelyvirhettä, joka on voinut olennaisesti vaikuttaa päätökseen.

(17)

Päätös on näin ollen tehty lain edellyttämällä tavalla, eikä Revon väite pidä paikkaansa.

Revon tulkinnan mukaan laki ortodoksisesta kirkosta lähtee siitä, että toimituskielto on määräaikainen ja lakkaa määräajan mentyä umpeen. Toimituskiellosta tai sen kestosta eikä sen kumoamisesta ole laissa tai kirkkojärjestyksessä määräystä.

Repo on väittänyt, että piispainkokous on sivuuttanut päätöksessään Suomen perustuslain sekä yllä mainitut lait ja sopimukset. Repo myös väittää, että piispainkokouksen päätös perustuu ortodoksisesta kirkosta annetun lain ilmeisen väärään soveltamiseen. Piispainkokous kiistää tämän väitteen.

Piispainkokouksen toimituskiellon asettamisessa ei ole tapahtunut virhettä. Piispainkokous on päätöksessään oikeutetusti soveltanut ortodoksisesta kirkosta annetun lain 1 §:n nojalla kanonista oikeutta, johon sillä on jo aiemmin viitatus perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan kirkon autonomian puitteissa oikeus. Revon kirjelmässä esittämät säädökset eivät ole este kanoniseen oikeuteen perustuvalla tulkinnalla. Revon piispainkokouksessa esittämällä erilaisilla väitteillä, jotka perustuvat rikoslakiin, Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimukseen, kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevaan yleissopimukseen ja Euroopan unionin perusoikeussopimuksen 39 artiklalla ei ole asiaratkaisussa merkitystä. Piispainkokous on ratkaissut asian ortodoksisesta kirkosta annetun lain 109 §:n perusteella, joka saa sisältönsä suoraan kirkon kanonisesta perinteestä.

Repo on ilmoittanut, että piispainkokous ei ole esittänyt perusteita sille, että hänen asettumisensa ehdokkaaksi olisi vakava tai toistuva laissa säädetty velvollisuuksien vastainen menettely. Revon väite, ettei hänen tekoaan ole perusteltu toistuvaksi tai vakavaksi, pitää osittain paikkansa. Piispainkokous ei väitä, että hänen tekonsa olisi toistuva, mutta kanonisessa mielessä se on katsottava hyvin vakavaksi. Maininnan "vakava" puuttuminen päätöksen perusteluista on vähäinen puute. Kysymyksessä on asiaratkaisuun liittyvä kanoninen tulkinta, eikä siitä voi valittaa.

Piispainkokouksen päätös ei perustu lain väärään soveltamiseen. Piispainkokous pyytää, että korkein hallinto-oikeus hylkää Mitro Revon vaatimukset aiheettomina eikä aseta piispainkokouksen päätöstä täytäntöönpanokieltoon.

(17)

Revon vastaselitys

Vastaselityksessään Mitro Repo on todennut muun muassa seuraavaa:

Saatuun kutsun "hallintolain mukaiseen kuulemistilaisuuteen 26.5.2009" pastori Mitro Repo pyysi useita kertoja piispainkokousta lähettämään hänelle viipymättä kaikki asiaan liittyvät yksilöidyt vaatimukset ja niihin liittyvät yksilöidyt selvitykset, joilla saattoi olla vaikutusta asian ratkaisuun, jotta hänellä olisi ollut mahdollisuus antaa niistä asianmukainen vastaus ja oma selityksensä, mihin hänellä oli hallintolain mukaan oikeus.

Silloin paljastui, että piispainkokouksella tai ainakin arkkipiispa Leo Makkosella oli jo paljon ennen hallintolain mukaista kuulemistä laadittuna taustamuistio ja asiassa annettavaa ratkaisua varten valmisteluteksti. Nämä kuitenkin haluttiin pastori Mitro Revolta salata eikä niitä pastori Mitro Revon pyynnöistä huolimatta toimitettu hänelle eikä hän siten voinut niiden johdosta lausua omaa mielipidettään eikä myöskään antaa omaa selitystään niiden johdosta.

Revolle ei lähetetty ennen kuulemistilaisuutta hänen pyynnöstään huolimatta asiaan liittyvää aineistoa ja hänelle ilmoitettiin toistuvasti, että piispainkokouksella ei ollut mitään vaatimuksia Repoa kohtaan. Kiistan tosiasia on, että Revolta ei pyydetty mitään lausuntoa eikä muuta selvitystä mistään seikoista. Pian piispainkokouksen kuulemisen jälkeen julistettu päätös osoittaa, että Revon kuuleminen oli ollut pelkkä muodollisuus. Arkkipiispa Leo ilmoitti 8.5.2009 lehdistön tiedotustilaisuudessa, että Revolla ei voi olla mitään sellaista esitettävää, joka muuttaisi piispainkokouksen tuomiota ja että Revon kuuleminen ei tule miltään osin vaikuttamaan tuomion sisältöön. Koska arkkipiispa Leo oli myös julkisuudessa, muun muassa TV-uutisissa ja sanomalehtihaastatteluissa ennakkoon ilmoittanut kantansa asiaan, oli hänen puolueettomuutensa jossain määrin vaarantunut, että häntä on pidettävä esteellisenä asiassa.

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu

1. Korkein hallinto-oikeus hylkää kantelun ja purkuhakemuksen.
2. Lausunnon antaminen Suomen ortodoksisen arkkipiispakunnan piispainkokouksen päätöksen täytäntöönpanon kieltämisestä koskevasta vaatimuksesta raukeaa.

Perustelut

1.1. Sovellettavat säännökset

Ylimääräistä muutoksenhakua koskevat säännökset

Hallintolainkäyttölain 59 §:n 1 momentin mukaan päätös voidaan kantelun johdosta poistaa:

- 1) jos sille, jota asia koskee, ei ole annettu tilaisuutta tulla kuulluksi ja päätös loukkaa hänen oikeuttaan;
- 2) jos asiaa käsiteltäessä on tapahtunut muu menettelyvirhe, joka on voinut olennaisesti vaikuttaa päätökseen.

Hallintolainkäyttölain 63 §:n 1 momentin mukaan päätös voidaan purkaa;

- 1) jos asiassa on tapahtunut menettelyvirhe, joka on voinut olennaisesti vaikuttaa päätökseen; tai
- 2) jos päätös perustuu ilmeisesti väärään lain soveltamiseen tai erehdykseen, joka on voinut olennaisesti vaikuttaa päätökseen.

Saman pykälän 3 momentin mukaan purkua ei saa hakea, jos päätöksestä voidaan samalla perusteella tehdä kantelu.

Ortodoksisesta kirkosta annetun lain säännökset

Ortodoksisesta kirkosta annetun lain 1 §:n 1 momentin mukaan Suomen ortodoksinen kirkko perustuu Raamatun, perimätiedon, ortodoksisen kirkon dogmien, kanonien ja muiden kirkollisten sääntöjen varaan.

Lain 26 §:n 1 momentin mukaan piispainkokous käsittelee kirkon hengellisiä asioita 1 §:ssä säädetyissä rajoissa. Saman pykälän 2 momentin 6 kohdan mukaan piispainkokouksen tehtävänä on päättää hiippakunnan piispan esityksestä toimituskieltoon määräämisestä yli kuudeksi kuukaudeksi sekä pappeuden menettämisestä ja palauttamisesta.

Lain 87 §:n 3 momentin mukaan kirkon ja seurakunnan luottamushenkilöiden ja työntekijöiden esteellisyydestä on voimassa, mitä hallintolain 28 §:ssä säädetään.

(17)

Lain 93 §:n mukaan kirkon, seurakunnan ja luostarin viranomaisen menettelyyn hallintoasiassa sovelletaan tämän lain lisäksi, mitä hallintolaisissa säädetään.

Lain 94 §:n mukaan kirkon, seurakunnan ja luostarin hallinnossa sovelletaan, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään.

Lain 106 §:n 1 momentin mukaan kirkolliskokouksen ja piispainkokouksen päätöksestä sekä piispan päätöksestä 62 §:n 2 tai 3 momentissa, 63 §:n 2 momentissa taikka 111 §:n 1 momentissa tarkoitettussa asiassa ei saa tehdä oikaisuvaatimusta tai valitusta.

Lain 107 §:n mukaan jollei tässä laissa toisin säädetä, muutosta haettaessa ja siitä päätettäessä noudatetaan, mitä hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Lain 109 §:n mukaan pappi, diakoni ja kanttori eivät saa opettaa, liittää saarnaansa tai levittää mielipiteitä, jotka ovat vastoin kirkon tunnustusta tai kanonista rakennetta. Heidän on käyttäydyttävä työtehtävissään ja niiden ulkopuolella asemansa edellyttämällä tavalla.

Lain 111 §:n 1 momentin mukaan jos pappi tai diakoni toimii vastoin 109 §:ssä säädettyjä velvollisuuksia, piispa voi määrätä hänet enintään kuuden kuukauden mittaiseen toimituskieltoon. Kuutta kuukautta pitemmästä toimituskiellosta päättää piispainkokous. Ensin mainitun pykälän 3 momentin mukaan pappi tai diakoni voidaan määrätä toimituskieltoon 1 momentin nojalla, jos kysymys on vakavasta tai toistuvasta 1 momentin vastaisesta menettelystä.

Muut asiassa sovellettavat säännökset

Suomen perustuslain 11 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on uskonnon ja omantunnon vapaus. Pykälän 2 momentin mukaan uskonnon ja omantunnon vapauteen sisältyy oikeus tunnustaa ja harjoittaa uskontoa, oikeus ilmaista vakaumus ja oikeus kuulua tai olla kuulumatta uskonnolliseen yhdyskuntaan. Kukaan ei ole velvollinen osallistumaan omantuntonsa vastaisesti uskonnon harjoittamiseen.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 9 artiklan 1 kohdan mukaan jokaisella on oikeus ajatuksen-, omantunnon- ja uskonnonvapauteen. Tämä oikeus sisältää oikeuden vaihtaa uskontoa tai uskoa ja vapauden tunnustaa uskontoaan tai uskoaan yksin tai yhdessä muiden kanssa julkisesti tai yksityisesti jumalanpalveluksissa, opettamalla, hartaudenharjoituksissa ja uskonnollisin menoin.

(17)

Hallintolain 34 §:n 1 momentin mukaan asianosaiselle on ennen asian ratkaisemista varattava tilaisuus lausua mielipiteensä asiasta sekä antaa selityksensä sellaisista vaatimuksista ja selvityksistä, jotka saattavat vaikuttaa asian ratkaisuun.

Hallintolain 28 §:ssä ovat virkamiehen esteellisyyttä koskevat säännökset. Mainitun pykälän 1 momentin 6 kohdan mukaan virkamies on esteellinen, jos luottamus hänen puolueettomuuteensa vaarantuu muusta erityisestä syystä kuin on säädetty saman momentin 1-5 kohdissa.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 11 §:n 1 momentin mukaan hakijalla, valittajalla sekä muulla, jonka oikeutta, etua tai velvollisuutta asia koskee (asianosainen), on oikeus saada asiaa käsittelevältä tai käsitelleeltä viranomaiselta tieto muunkin kuin julkisen asiakirjan sisällöstä, joka voi tai on voinut vaikuttaa hänen asiansa käsitteelyyn. Saman pykälän 2 momentin 3 kohdan mukaan asianosaisella, hänen edustajallaan ja avustajallaan ei ole edellä 1 momentissa tarkoitettua oikeutta esittelymuistioon, ratkaisuehdotukseen ja niihin verrattavaan muuhun asian valmistelua varten viranomaisen laatimaan asiakirjaan ennen kuin asian käsittely on kysymyksessä olevassa viranomaisessa päättynyt.

Ortodoksisesta kirkosta annetun lain esitöistä

Perustuslakivaliokunta on antanut hallintovaliokunnalle lausunnon (28/2006 vp) hallituksen esityksestä laiksi ortodoksisesta kirkosta. Siinä on kohdassa *Muutoksenhakurajoitukset* lausuttu muun muassa seuraavaa:

“Ehdotuksen 106 §:n 1 momentin mukaan kirkolliskokouksen ja piispainkokouksen päätöksestä sekä piispan päätöksestä papin ja diakonin määräämisestä enintään kuuden kuukauden toimituskieltoon ei saa tehdä oikaisuvaatimusta eikä valitusta.

Ehdotusta on arvioitava perustuslain 21 §:n 1 momentin perusteella, jonka mukaan jokaisella on oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Perustuslakivaliokunta on evankelisluterilaisen kirkon vastaavia muutoksenhakurajoituksia käsitellessään painottanut perustuslain 11 §:n uskonnonvapaussäännöksiin pohjautuvaa kirkon sisäistä autonomiaa. Uskon tunnustukseen samoin kuin uskonnon harjoittamiseen ja opetukseen tai kirkon muuhun hengelliseen toimintaan liittyvissä asioissa ei lähtökohtaisesti ole kysymys yksilön sellaisista oikeuksista tai velvollisuuksista, joita koskevat päätökset tulisi perustuslain 21 §:n takia voida saattaa tuomioistuimen tutkittaviksi.”

(17)

“Kirkolliskokous ja piispainkokous eivät lakiehdotuksen 20 ja 26 §:n mukaan päättä asioista, jotka varsinaisesti koskisivat yksilön oikeuksia ja velvollisuuksia. Lakiehdotuksen 111 §:n mukaisella piispainkokouksen päätöksellä määrätä pappi tai diakoni toimituskieltoon yli kuudeksi kuukaudeksi näiden toimittua 109 §:ssä mainittujen velvollisuuksiensa vastaisesti sekä pappeuden menettämisellä samoin kuin piispan päätöksellä määrätä pappi tai diakoni enintään kuuden kuukauden toimituskieltoon on kuitenkin yksilöön kohdistuvia ulottuvuuksia.”

“Kysymys on kirkon kanoneihin kytkeytyvästä piispan kirkon työntekijöihin kohdistuvasta kirkkojärjestyksen mukaisesta valvonnasta. Piispainkokouksen ja piispan päätökset perustuvat kirkon tunnustukseen ja oppeihin kuuluen siten kirkon sisäisen autonomian piiriin. Sääntely ei ole perustuslain 21 §:n kannalta ongelmallinen, koska työsuhteen irtisanomis- tai purkuperuste sekä mahdollinen vahingonkorvauskanne voidaan saattaa tuomioistuimen käsiteltäväksi. Ottaen kuitenkin huomioon toimituskieltoon määräämisen ja pappeuden menettämisen merkityksen asianomaiselle valiokunta pitää asianmukaisena täydentää ehdotettua 111 §:ää siten, että mainitut seuraamukset ovat seurauksena vasta vakavasta tai toistuvasta rikkomisesta eivätkä varoitukset tai huomautukset ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen.”

1.2. Tosiseikat ja asian oikeudellinen arviointi

Kanteluperusteet

Esteellisyyttä koskeva kanteluperuste

Muutoksenhakemuksen mukaan piispainkokouksen jäsenet ovat julkisuudessa esittäneet Revosta hänelle vastaisia ja kielteisiä mielipiteitä ja ennakoineet piispainkokouksen päätöstä, minkä vuoksi on ollut aiheita epäillä, että piispainkokouksen jäsenillä on ollut asiaan ennakkoasenne ja että he olisivat tämän johdosta olleet esteellisiä käsittelemään asiaa.

Asiassa ei ole osoitettu, että arkkipiispa Leon tai piispa Arsenin luottamus olisi vaarantunut sillä esitetyllä perusteella, että heillä olisi ollut ennakkoasenne asiassa. Jos arkkipiispa ja piispa ovat asemansa vuoksi antaneet haastatteluja ja selvittäneet tilannetta tiedotusvälineille, ei se vielä saa aikaan sitä, että luottamus heidän puolueettomuuteensa olisi vaarantunut. Asian käsittelyssä ei ole tapahtunut menettelyvirhettä esteellisyyttä koskevalla perusteella.

(17)

Kuulemista koskeva kanteluperuste

Piispainkokous oli 8.5.2008 päättänyt kutsua Revon kuulemistilaisuuteen. Päätöspöytäkirjassa on todettu, että kuuleminen koskee Revon asettumista ehdokkaaksi EU-parlamenttivaaleissa ja sen mahdollista vaikutusta hänen asemaansa pappina. Pöytäkirja ja kutsukirje kuulemistilaisuuteen 26.5.2009 on annettu Revolle tiedoksi 12.5.2009. Myöhemmin Revolle oli vielä lähetetty tiedoksi Nikean metropoliitta Johanneksen kirje, jossa hän oli ottanut kantaa Revon asemaan.

Repo on ollut piispainkokouksessa kuultavana avustajiensa läsnäollessa. Revolle oli ilmoitettu kuulemisen tarkoitus vielä kokouksessa. Arkkipiispan sihteerin kirjoittama taustamuistio on ollut viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 11 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaiseen esittelymuistioon verrattava asiakirja, johon Revolla ei ole ollut oikeutta tiedonsaantiin ennen kuin asian käsittely kysymyksessä olevassa viranomaisessa on päättynyt.

Repoa on kuultu ennen asian käsittelyä hallintolain 34 §:ssä säädetyllä tavalla eikä asian käsittelyssä ole tapahtunut tältä osin menettelyvirhettä.

Asian esittelyä koskeva kanteluperuste

Asia on käsitelty piispainkokouksessa Helsingin piispan esityksestä ja hänen ehdotuksensa päätökseksi on liitetty piispainkokouksen pöytäkirjaan. Näin ollen asia on käsitelty piispainkokouksessa hiippakunnan piispan esityksen pohjalta siten kuin ortodoksisesta kirkosta annetun lain 26 §:n 2 momentin 6 kohdassa on säädetty eikä käsittelyssä ole tapahtunut menettelyvirhettä tälläkään perusteella.

Purkuperuste

Repo on hakenut arkkipiispakunnan piispainkokouksen päätöksen purkamista sillä perusteella, että päätös perustuu ortodoksisesta kirkosta annetun lain (985/2006) ilmeisen väärään soveltamiseen ja päätöstä tehtäessä on sivuutettu Suomen perustuslain, vaalilain, Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen, kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen ja Euroopan unionin perusoikeusasiakirjan määräykset. Lisäksi Repo viittaa siihen, että päätöstä ei ole perusteltu ortodoksisesta kirkosta annetun lain 111 §:n 3 momentin säännöksellä, jonka mukaan pappi voidaan määrätä toimituskieltoon, jos kysymys on vakavasta ja toistuvasta saman pykälän 1 momentin vastaisesta menettelystä, eikä sillä, että hänen asettumistaan ehdokkaaksi EU-parlamenttivaaleissa olisi pidetty tällaisena menettelynä.

(17)

Suomen ortodoksisen arkkipiispakunnan piispainkokous on asettanut Revon toimituskieltoon hänen EU-parlamenttivaaliehdokkuutensa ja mahdollisen parlamenttijäsenyytensä ajaksi. Tällä päätöksellä ei ole rajoitettu Revon oikeutta asettua ehdokkaaksi Euroopan unionin parlamenttivaaleissa tai toimia Suomen edustajana Euroopan parlamentissa.

Revon toimituskieltoon asettamisen perusteissa ja siihen liittyen ortodoksisesta kirkosta annetun lain 109 ja 111 §:n soveltamisessa on kysymys ortodoksisen kirkon sisäistä autonomiaa koskevasta oikeudesta tulkita kirkon oppia. Tämä asiaratkaisuun liittyvä tulkinta kuuluu piispainkokouksen toimivaltaan eikä piispainkokouksen päätös perustu hallintolainkäyttölaissa tarkoitetulla tavalla ilmeisesti väärään lain soveltamiseen.

1.3. Johtopäätös kantelun ja purkuhakemuksen johdosta

Suomen ortodoksisen arkkipiispakunnan piispainkokouksen päätöstä tehtäessä ei ole tapahtunut hallintolainkäyttölain 59 §:n 1 momentissa tarkoitettua kuulemisvirhettä eikä muutakaan menettelyvirhettä, jonka johdosta päätös voitaisiin kantelun johdosta poistaa. Päätös ei perustu myöskään ilmeisesti väärään lain soveltamiseen tai erehdykseen, joka on voinut olennaisesti vaikuttaa päätökseen. Hakemuksessa ei ole esitetty hallintolainkäyttölain 63 §:ssä tarkoitettua perustetta, jonka johdosta päätös voitaisiin purkaa. Tämän vuoksi ja kun arkkipiispakunnan piispainkokouksen päätös ei myöskään ole Suomen perustuslain, vaalilain, Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen, kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen eikä Euroopan unionin perusoikeusasiakirjan vastainen, Revon kantelu ja purkuhakemus on hylättävä.

2. Täytäntöönpanon kieltämisestä koskeva vaatimus

Asian tultua tällä päätöksellä ratkaistuksi ei täytäntöönpanon kieltämisestä koskevasta vaatimuksesta ole tarpeen lausua.

Korkein hallinto-oikeus:

Ahti Rihto

Pirkko Ignatius

Eila Rother

Hannele Ranta-Lassila

Anja Sahla (t)

Asian esittelijä,
esittelijäneuvos Marja-Terttu Savolainen

(17)

JAKELU	Päätös	Mitro Repo, maksutta
	Jäljennös	Suomen ortodoksisen arkkipiispakunnan piispainkokous